

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

647 פ"ק פ"ק כי תצא תש"פ שנה י"ז ע"א
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

הנושא: דוד ואבשלום בתיקון חטאו של אדם הראשון

אומר חושי הארכי לדוד המלך, הסר דאגה מליבך בנוגע לחילול השם שאתה דואג שיכול להיווצר. למה? כי התורה מעידה שבמידה ואדם לוקח לעצמו במלחמה אשה יפת תואר לאשה- הבן שיוולד לו ממנה יהיה סורר ומורה.

ואם כך כל הצרות האלו שאתה חווה כעת, מובנות לחלוטין!

ונראה להעמיק בזה, מצינו כי דוד המלך היה גלגול של אדם הראשון שמסר לדוד המלך שבעים שנה משנותיו, כמבואר במדרש (במדב"ר יד יב): "שבעים שנה שחיסר אדם משנותיו ונתן לדוד בן ישי לפי שראוי היה לחיות אלף שנים שנאמר (שם ג) 'כי ביום אכלך ממנו מות תמות' ויומו של הקב"ה אלף שנים שנא' (תהלים צ) 'כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור ואשמורה בלילה'."

וכתב האריז"ל ב"ספר הליקוט" (פרשת האזינו) כי מטעם זה אומרת הגמרא (סוכה כו:) שלא ישן דוד יותר משיתין נשמי, כי לא רצה לטעום טעם מיתה, כדי לתקן בזה מה שהביא אדם הראשון מיתה לעולם.

כמו כן זהו ביאור הענין במה ששנינו בגמרא (סנהדרין קז:): "דרש רבא מאי דכתיב (תהלים ל"ח) 'כי אני לצלע נכון ומכאובי נגדי תמיד', ראויה היתה בת שבע בת אליעם לדוד מששת ימי בראשית, אלא שבאה אליו במכאוב. וכן תנא דבי רבי ישמעאל, ראויה היתה לדוד בת שבע בת אליעם אלא שאכלה פגה."

וביאר ה"תורת חיים" (שם), מהו הלשון שהיתה ראויה לדוד: "מששת ימי בראשית", ולא אמרו שהיתה ראויה כמו שמצינו בשאר זיווגים (סוטה ב:): "ארבעים יום קודם יצירת הוולד"? אלא בא לרמז בכך שבת שבע היתה גלגול חוה, שהיתה ראויה לדוד המלך גלגול אדם הראשון, מששת ימי בראשית כשזיווג הקב"ה את חוה לאדם הראשון, אלא שאכלה פגה שלקחה לפני הזמן שהיתה ראויה לו.

ובספר פתח האהל (אות ד' דף י"ח: מדפ"ס) כתב, דלכן ביקש אבשלום להרוג את דוד אביו, כיון שדוד היה גלגול של אדם הראשון ואדם הראשון הביא מיתה לעולם מחמת שאכל מעץ הדעת, ומש"ה חפץ להרגו לדוד דהוא שופריה דאדה"ר, כדין גואל הדם דקיי"ל שהבן נעשה גואל הדם לאביו. עיי"ש.

אלא שאדם הראשון היתה לו סיבה מדוע הוא אכל מעץ הדעת. כפי שמובא במדרש (בראשית רבה יט, כב) עה"פ: "וַיֹּאמֶר האדם האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואכל" -

כאשר אבשלום מרד באביו והסית את כל העם כנגדו, דוד ופמלייתו נאלצו לעזוב את ירושלים ולנוס למקום אחר על מנת להציל את חייהם.

מגלים לנו חז"ל שדוד המלך בעמדו על הר הזיתים אבל וחפוי ראש, מחליט לעשות מעשה מזעזע:

"וַיֵּדֹד עֲלֶה בְּמַעְלֵה הַזֵּיתִים עֲלֶה וּבֹכָה, וְרָאשׁ לוֹ חֲפוּי, וְהוּא, הַלֵּךְ יָחַף; וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-אִתּוֹ, חֲפוּ אִישׁ רֹאשׁוֹ, וְעָלוּ עֲלָה, וּבָכָה... וַיְהִי דָוִד בָּא עַד-הָרֹאשׁ"

ומבארת הגמרא (סנהדרין קז:). שביקש דוד לעבוד עבודה זרה.

והטעם לכך, כי רצה דוד המלך למנוע חילול ה', כאשר העם ירא שבן קם ורוצח את אביו הצדיק, עלולים לבוא לידי תמיהות קושיות ושאלות באמונה: היכן הוא הבורא? וכי זו תורה וזו שכרה? ויגרם בזה חילול השם. וכי הקב"ה יעשה דין בלא דין?

לכן רצה דוד לעבור עבירה גדולה בכדי שלמראית העין היא תצדיק את הסבל, לכן החליט דוד לעבוד עבודה זרה.

הביא על זה הגר"א משל: אדם שיושב בשולחן המלך - הוא יד ימינו של המלך, יום אחד, נשפכה לו כוס היין וטיפה אחת זינקה אל הבגד של המלך ולכלכה מעט את הבגד. מיד הכריז המלך "הוציאוהו להורג", יד ימינו באהבתו אל המלך ידע שמעשה כזה יוציא שם רע על המלך בהיותו שליט אכזר ונקמני יתר על המידה. מיד החליט לשפוך את כל כוס היין על ראש המלך מעשה כזה וודאי מצדיק עונש חמור יותר, עד כדי כך שעונש מוות הוא עונש רחום יחסית.

שאל אותו המלך בזעזוע: מה אתה עושה?! ענה לו האוהב: הוד מלכותו, עשיתי זאת מאהבתי אליך כדי שלא יגידו עליך שאתה שליט אכזר.

מטעם זה רצה דוד המלך לעשות עבירה לשם שמים.

עד שבא חושי הארכי והסביר לדוד המלך: בפרשת כי תצא פרשיות אשת יפת תואר ובן סורר ומורה סמוכות זו לזו, ללמד, על אף שהותר ליוצא למלחמה לשאת אישה יפת תואר, אבל עתיד לצאת ממנה בן סורר ומורה שלא שומע לקול הוריו ויצטרכו להוציאו להורג.

מעכה - אמו של אבשלום הייתה נסיכה מאחת האומות שדוד נלחם בהם, ונשא אותה לאישה מדין אשת יפת תואר וממנה יצא אבשלום.

אכלתי לא כתיב כאן אלא ואוכל, אכלתי ואוכל עוד. כלומר שאדם הראשון ראה בזה היתר שהוא אכל מעץ הדעת. ומדוע?

ונראה לבאר סיבת ההיתר של אדם הראשון כי עד חטאו של אדם הראשון היה יצר הרע מבחוץ, ועל ידי חטא עץ הדעת נכנס היצר הרע בתוך האדם. כמש"כ רש"י ז"ל (פרק ב' פסוק כ"ה) ע"ה פ' "ולא יתבששו" וז"ל: שלא היו יודעים דרך צניעות להבחין בין טוב לרע ואעפ"י שנתנה בו דעה לקרות שמות לא נתן בו יצר הרע עד אכלו מן העץ ונכנס בו יצר הרע וידע מה בין טוב לרע. עכ"ל.

והנה הגמרא בשבת (דף פח:) אומרת, שכאשר טענו המלאכים שמגיעה להם את התורה, דחה אותם משה רבינו בטענה: וכי יצר הרע יש ביניכם? נמצא שבזכות אכילת עץ הדעת נכנס בו היצר הרע ועל ידי זה זכינו לתורה הקדושה.

וזו היתה טענת אדם הראשון שהשיב ואמר "ואוכל עוד", כי יש סיבה להיתר את האכילה בבחינת "עבירה לשמה" (נזיר כג:) בשביל לזכות אל התורה הקדושה.

ולפי זה אין מקום לאבשלום לפגוע בדוד המלך מדין גואל הדם, כי כוונתו היתה לטובה בבחינת "גדולה עבירה לשמה".

לכן כתשובה למעשה של אבשלום רצה דוד המלך לעבוד עבודה זרה, שהרי רש"י ז"ל (ד"ה יאמרו מלך שכמותי) כתב, דלכן ביקש דוד לעבוד ע"ז כדי שלא יתערעמו בני ישראל על מידותיו של הקב"ה אם יהרג דוד על ידי בנו ונמצא שם שמים מתחלל בפרהסיא עי"ש, והוא בבחינת גדולה עבירה לשמה ובה לגלות לאבשלום בנו את סיבת חטאו בעץ הדעת שהיה זה בבחינת "גדולה עבירה לשמה" [וכמו שמצינו אצל אהרן הכהן כדאיתא במסכת סנהדרין (דף ז.), "ובוצע ברחץ נאץ ה'", אמר ר' תנחום בר חנילאי: לא נאמר מקרא זה אלא כנגד מעשה העגל, שנאמר "ורא אהרן ויבן מזבח לפניו", מה ראה? אמר ר' בנימין בר יפת אמר ר"א: ראה חור שזבוח לפניו, אמר: אי לא שמענא להו השתא עבדו לי כדעבדו בחור, ומקיים בי "אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא", ולא תהא להם תקנה מוטב דליעבדו לעגל אפשר שתהיה להם תקנה על ידי עשיית תשובה. היינו, שאהרן עבר על חטא עבודה זרה ועשה את העגל בכדי להציל את כל ישראל מן החטא].

והנה, בפרקי דרבי אליעזר (פרק נ"ג) מובא: "ששה נדמו לאדם הראשון וכולם נהרגו, ואלו הן: שמשון בכוחו ונהרג בכוחו שאול בקומתו ונהרג בקומתו, עשאל במרוצתו ונהרג במרוצתו, יאשיהו בנחיריו ונהרג בנחיריו, צדקיהו בעיניו ולכן עוורו עיניו, אבשלום בשערו ונהרג בשערו".

וביאר הגה"ק בעל "שבט מוסר" בפירושו "ולא עוד אלא" על הפרקי דרבי אליעזר (שם): "ששה נדמו לאדם הראשון וכולם נהרגו", וז"ל: "שאדם הראשון היה מדוגמא של מעלה ביופי אבריו ותיקונם וגידולם, ואלו ראשי הדורות כל אחד נדמה לאחד מראשי אבריו של אדם, וכולם נהרגו בהם דייקו, בשביל אותו אבר שנדמה לאדם הראשון כדי לתקן קצת מחטאו, כי כיון שנתבזה האיש שיש לו דבר אחד דומה לאדם בהריגתו, מגיע בזיון לאדם הראשון כאילו הוא בעצמו נהרג ומתמרק בזה."

נמצא כי גם אבשלום היה מוטל עליו לתקן את חטאו של אדם הראשון.

לפי זה יש לומר, כל עוד שאבשלום לא מרד באביו, הרי שעל ידי שהוא היה נזיר עולם היה מתקן את חלק שעירותיו של אדם הראשון, כי לא היה כל חיסרון באכילה בעץ הדעת שהיתה זו "עבירה לשמה". אולם כאשר רצה להרוג את אביו מדין גואל הדם, נמצא כי הוא סובר שיש חטא באכילה של עץ הדעת וצריך לכפר על כך, לכן גם הוא שיש בו חלק של אדם הראשון, לא די בגידול השיער לתקן את החטא, אלא

היה צריך להיענש ולמות בצורה משונה, שנסתבכו שעירותיו ונתפסו בענפי העץ, והפרד אשר רכב עליו המשיך לרוץ בדרכו, ונשאר אבשלום קשור בשעירותיו אל העץ תלוי באויר בין שמים לארץ, עד שנודע הדבר ליואב שר הצבא של דוד ובא אליו והרגו על ידי שנתלה בשעירותיו על עץ.

ויש לומר, כי נתלה בשעירותיו על העץ, כנגד חטא עץ הדעת.

עוד יבואר בזה, דרשו בגמרא בברכות (ז:) מה שכתוב (תהלים ג) "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו, קינה לדוד מיביעא ליה? אמר רבי שמעון בן אבישלום: משל למה הדבר דומה? לאדם שיצא עליו שטר חוב, קודם שפרעו היה עצב לאחר שפרעו שמח, אף כאן דוד כיון שאמר לו הקב"ה, הנני מקים עליך רעה מביתך, היה עצב, אמר שמא עבד או ממזר הוא דלא חייס עלי, כיון דחזא דאבשלום הוא שמח, משום הכי אמר מזמור, אמר סתם ברא דרחים על אבא".

ותמה הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל ב"יערות דבש" (חלק א דרוש יא), הלא למעשה רדף אבשלום אחרי דוד להורגו ולא חס עליו כלל, אם כן על מה שמח דוד כשראה שאבשלום בנו רדף אחריו?

ונראה לומר לפי מה שביאר בספר פתח האוהל, שסיבת רדיפתו של אבשלום היתה מדין גואל הדם. ומצינו בחידושי הריטב"א (מכות דף י:) שאם היה גואל הדם שונא הוא לרוצח מתמול שלשום, אין לו רשות לגאול את דמו ואין לו היתר להרוג את הרוצח.

לפי זה יש לומר, דוד המלך הסתפק על מה מגיע לו עונש האם על חטאו בחטא בת שבע או רק על חטאו בגלגול הקודם בחטא עץ הדעת.

וכאשר נבחר אבשלום בנו להענישו, וטבע הבן שאוהב את אביו נמצא שאבשלום יכול לשמש כגואל הדם על תיקון חטא עץ הדעת, ועל כך שמח דוד שאין עליו תביעה בחטא של בת שבע.

המהרש"א בחידושי אגדות מבאר וז"ל, שביקש לעבוד עבודת כוכבים דהיינו לברוח מפני בנו מא"י לחו"ל דה"ל כעובד עכו"ם, כדאיתא במסכת כתובות (דף ק"י:), כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודת כוכבים, וכן בדוד הוא אומר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים, וכי מי אמר לו לדוד לך עבוד אלהים אחרים, אלא לומר לך כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודת כוכבים עכ"ד.

ולכאורה מה הרויח בזה דוד המלך שברח לחוצה לארץ?

ונראה לומר על פי דברי הגמרא בנדרים (כב.): עולא במיסקיה לארעא דישראל איתלו ליה תרין בני חוזאי בהדיה קם חד שחטיה לחבריה אמר ליה לעולא יאות עבדי אמר ליה אין ופרע ליה בית השחיטה כי אתא לקמיה דרבי יוחנן. אמר ליה: דלמא חס ושלום אחזיקי ידי עוברי עבירה אמר ליה: נפשך הצלת. קא תמה רבי יוחנן: מכדי כתיב "ונתן ה' לך שם לב רגז" בבבל כתיב? אמר ליה: ההוא שעתא לא עברין ירדנא. ע"כ.

ואם ח"ו אבשלום יפגע בדוד המלך בארץ ישראל, יגרם בזה חילול ה' נוסף, הכיצד בארץ ישראל פגע בן באביו?! אולם אם יצא לחוצה לארץ הרי שם מתקיים "ונתן ה' לך שם לב רגז".

מצינו שכאשר הודיעו לדוד שאבשלום בנו שמרד בו נהרג, בכה עליו מאד והזכיר בדבריו שמונה פעמים "בני", כמו שכתוב (שמואל ב יט-א) "וירגז המלך ויעל על עליית השער ויבך, וכה אמר בלכתו בני, אבשלום בני, בני אבשלום, מי יתן מותי אני תחתך אבשלום בני, בני... והמלך לאט את פניו ויזעק המלך קול גדול בני אבשלום אבשלום בני, בני".

ומפרש בגמרא (סוטה י:): הני תמניא בני למה [למה הזכיר שמונה פעמים "בני"], שבעה דאסקיה משבעה מדורי

גיהנם, ואידך (שאמר "בני") איכא דאמרי דקריב רישיה לגבי גופיה (שעל ידי זה חיבר את ראשו עם גופו), ואיכא דאמרי דאייתיה לעלמא דאתי".

ולכאורה, אם היה אבשלום ראוי להיענש בגיהנם מצד מעשיו, איך הוציאו דוד המלך מהגיהנם על ידי שאמר שמונה פעמים "בני"?

אלא מצינו בענין עקידת יצחק שעל ידי שאמר אברהם אבינו "הנני בני" עורר בזה רחמי שמים אהבת אב לבנו גם בשמים. כך גם עורר דוד המלך באמירת "בני" עם אבשלום, רחמי שמים מן המרומים כרחם אב על בנים.

התוספות בסוטה (י: הקשו: "הא אמרו בחלק (סנהדרין קד), "ברא מזכי אבא אבא לא מזכי ברא" כדכתיב "ואין מיד מציל" - אין אברהם מציל את ישמעאל ולא יצחק את עשו, אבל הבן מציל את האב כגון יאשיהו שלא מנו את אמו. ותיצו התוספות: "וי"ל משום דאבשלום נטל את שלו בעולם הזה שנהרג במיתה משונה הועילה לו תפילת אביו דומיא דיהויקים דאמר התם שהיה כתוב על גולגולתו זאת ועוד אחרת ונפרע ממנו לאחר מיתה לא מנו אותו [כלומר כמו שיהויקים הועילה לו לכפרה מה שנשרפה גולגולתו כמובא במסכת סנהדרין (פב) מעשה שארע בגולגולת של יהויקים מלך יהודה, וז"ל המעשה בתרגום חופשי: זקינן (אבי-אביו) של רבי פרידא מצא גולגולת שהיתה מושלכת בשערי ירושלים, והיה כתוב עליה "זאת ועוד אחרת" קבר את הגולגולת, וחזרה ובצבצה, קברה וחזרה ובצבצה. אמר: זו הגולגולת של יהויקים, שכתוב עליו: "קבורת חמור יקבר סחוב ויהשלך מהלאה לשערי ירושלים" (ירמיהו כב, יט). אמר: מלך הוא, ואין זה מדרך ארץ לבזותו. נטל את הגולגולת עטף אותה בבדים יקרים ושם אותה בארגז שלו. באה אשתו וראתה את הגולגולת העטופה, יצאה וסיפרה לשכנותיה. אמרו לה השכנות: זו הגולגולת של אשתו הראשונה, שאינו שוכח אותה. הבעירה אשתו את התנור ושרפה את הגולגולת בתוכה. כשבא זקינן של רבי פרידא וראה מה שארע, אמר דבר זה שארע לגולגולת הוא לקיום מה שהיה כתוב על הגולגולת "זאת ועוד אחרת"].

ועוד אבשלום לא עבד עבודת כוכבים. א"נ מצי למימר הא דאמר אבא לא מזכי ברא, היינו משום כבוד האב אין מונעין מלמנותו עם רשעים בלא תפלה, אבל תפילה מועלת, ודוד התפלל על אבשלום. עכ"ל התוספות.

כתב הבית יוסף (א"ח סימן תרכ"א): "כתב הרוקח (סי' ריז ד"ה ומה) מה שפוסקין צדקה עבור המתים ביום הכיפורים יש להם אסמכתא שכתוב בסוף פרשת תצוה: "וְכָפַר אֶהְיֶה עַל קִרְבָּתוֹ אֶחָת בְּשָׁנָה מִדֵּם חַטָּאת הַכֹּהֲנִים אֶחָת בְּשָׁנָה יִכָּפֵר עָלָיו" וסמוך ליה "ונתנו איש כופר נפשו לה". ומה מועיל למת שהחי נותן צדקה בעבורו? אלא ה' בוחן ליבות החיים והמתים, אם אותו המת בחיים היה נותן צדקה ואם היה עני אותו המת אך לבו בטוב והיה נותן אם היה לו, אז תועיל לו קצת, כי החי יכול לבקש להקל דין המת כדוד על אבשלום (סוטה י:). וכרבי יוחנן על אחר, אבל אם נתן בעבור רשע אין מועיל. ונותנים לכבוד המתים שהצדיקים מליצים על צאצאיהם. ע"כ.

והנה הרוקח הוכיח שניתן להקל בדין שמים מהא דדוד התפלל על הוצאת אבשלום מהגיהנם והכנסתו לעוה"ב, ומ"מ כותב הוא מיניה וביה שאם נתן עבור רשע אינו מועיל. ומוכח דסבר שאבשלום לא נחשב רשע.

ואולי לפי דברי פתח האוהל שהוא בא מדין גואל הדם, ממילא כוונתו הית לשם שמים, אולי מחמת כן לא נחשב "רשע".

א. כתב בשפת אמת (כי תצא, תר"מ) וז"ל: כמו שכתוב בספרים הרמז "אני ילדודי ילדודי לך, פירוש, שבוודאי בניי צריכין עזר משמים, רק כפי ההתקרבות אליו ית' כמו כן עוזר לנו השי"ת. וצריכין רק הכנה לקבל השראת שכינתו ית'. וכמו שבניי מכינים עצמם בימים הללו לשוב אליו ית', כן הבורא ית' מגלה הארות הקדושה בלבבות בניי בימים הללו. זהו שנאמר: "ואני תפילתי לך ה' עת רצון" כי בני ישראל מכוונים ויודעים להתעורר בתפילה בימים אלו, שגם בשמים מתעורר שערי רחמים כי אני ה' הוא שמי "וכבודי לאחר" לא "אתן. ר"ת אלול. שמסירין בימים אלו הסתרות הקליפות וסטי"א ויש התגלות הקדושה כנ"ל. ע"כ.

ב. סיפר האדמו"ר מגור בעל הפני מנחם זצ"ל, כ"ק אאז"ל הגיד פעם אצל כ"ק אאז"ל השפת אמת: "אלול האבן די ווענט געציטערט" (באלול הקירות רעדו), אבי ז"ל הגיד בהתאוננו שכל היום הינו עסוק בצרכי רבים, רכבת באה לגור ורכבת נוסעת - ואינו פנוי לאלול, אולם זכורני עם כל זאת, איך היה נראה האלול אצל כ"ק אבי האמרי אמת זצ"ל אף שכבר היו אלה שנותיו האחרונות בחולשתו ובחוליו. איך היתה הרעדה של אלול.

ג. סיפר המשגיח הגר"ש וולבה זצ"ל, שפעם בימי אלול עבר ברחוב במיר וראה שני נערים חילוניים רבים ביניהם ומכים אחד את השני. לפתע עברה במקום אשה מבוגרת וצעקה אליהם: אלול! ואז שניהם נסו על נפשם כאילו שצעקו להם שמשטרה מגיעה. כך היתה פעם האוירה מושרשת באלול, קודם יום הדין.

ד. כתב בספר דברי מאיר: "הללוהו בתוף ומחול" (תהילים ק"ג, ד') על פי מה ששמעתי בשם חותני זקני הקדוש מפרמישלאן ז"ל שאמר: "הללוהו בתוף ומחול" - כי יש ב' פעמים "תוף" שעות מראש חודש אלול עד יום הכיפורים שאז זמן מחילת עוונות וזהו "הללוהו" ב' ת"ף, היינו ב' פעמים ת"ף, שאז "ומחול". ע"כ.

ה. ושמעתי בשם הרה"ק מהר"צ מסטרעטין ז"ל, דמרי"ח אלול עד אחר חושענא רבה, לא השתמש בידו השמאלית כדי להגביר מידת הימין (שור"ת אפרקסתא דעניא סימן קי"ג).

ו. כשהיה מהר"א מבעלז זי"ע גר בקטמון שמעו בחדר את ניגון הסליחות ממנין הספרדים והוא נהנה מהניגון שלהם. ואמר ע"ז שודאי ניגונים אלו הם מהניגונים ששרו הלויים בבית המקדש כיון שהם הלכו בגלות לבבל ונשארו שם ניגונים אלו הם מה שקבלו במסורת מאבותיהם (האדמו"ר מרחמסטריוקא זצוק"ל).

ז. דורשי רשומות דרשו בראשי תיבות "אלול": ב' רמזים המבטאים מצבו של האדם, בחודש זה רמז א': אהוב למעלה ונחמד למטה. ורמז שני אוי לו ואוי לפשו. והיינו, אהוב את החודש לתשובה, הרי שנעשה אהוב למעלה ונחמד למטה, אבל אם ח"ו לא מנצל החודש אז ח"ו ההיפך.

ח. מובא בספר תורת אבות: סיפר הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע: בנסעו בימי אלול בדרך, עמד פעם הס"ק הרה"ק רבי מדרכי מלכוביץ' זי"ע בקרעצים, בכדי שינוח הסוס, ונכנס לבית ומצא בו ערלים יושבים ושמע שאחד אומר לחבריו: מי שאינו עמל כדבעי למיהוי בחודש הזה, לא יהיה לו מה לאכול כל השנה. מיד קרא הצדיק לאנשיו, ואמר להם: שמעו מה שזה אומר!

ט. הגר"נ ווכטפויגל זצ"ל משגיח ישיבת ליקווד היה מספר, איך שהגר"י סלנטר זצ"ל עשה לתלמידיו סדר לימוד של י"ח שעות במעט לעת בימי אלול!

ופעם הסביר זאת, שהרי הגר"ש ותלמידיו שהיו גדולי עולם, היו לומדים כל השנה כפי כוחם, ולמה דוקא באלול למדו ח"י שעות. והיינו דבאמת כל השנה לא היה בכחם ללמוד כ"כ הרבה, ורק בימים אלו שהם ימי הרחמים והרחון, נפתח המוח, ומתרחב הלב, ומתקרבים יותר להקב"ה, שהוא המלמד תורה לעמו ישראל, ואז הרגישו שהם יכולים ללמוד ח"י שעות (לקט רשימות אלול עמ' מ"ה).

י. כתב בעל התניא בספרו ליקוטי תורה (פרשת ראה): והנה נודע שבאלול הוא זמן התגלות י"ג מידות הרחמים. ולהבין זה ... משל למלך שקודם בואו לעיר, יוצאין אנשי העיר לקראתו, ומקבלין פניו בשדח. ואז רשאים כל מי שרוצה להקבל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות, ומראה פנים שוחקות לכולם. ובלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו, ואח"כ בבואו להיכל מלכותו אין נכנסין כי אם ברשות, ואף גם זאת המובחרים שבעם ויחידי סגולה. וכן הענין על דרך משל בחודש אלול, יוצאין להקבל אור פניו בתברך בשדה. ע"כ.

יא. על התמדתו של השפע חיים זי"ע מסופר על שנת תרע"ו שלמד חברותא עם רבי יחזקאל שרגא הנדלר ז"ל, בר"ח אלול התחילו ללמוד מסכת בכורות עם פירוש הרי"ט אלגאזי, וסיימוהו במוצאי יוה"כ. במשך כל ארבעים ימים ולילות הללו, כמעט ולא שכבו במיטה משבת לשבת. רק כאשר גברה עליהם עייפותם, נתנו תנומה לעפעפיהם ליד השולחן בו למדו, תוך שהם מסכימים ביניהם שכל המקיץ ראשון משנתו יעורר מיד את חברו.